YO‘L HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH FAOLIYATIDA TARG‘IBOT VA TASHVIQOT TADBIRLARI

Odilov Odiljon Zokirovich
(t.f.n., dotsent), Farg‘ona politexnika instituti dotsenti
Turg‘unov Turdali Jamoldin o‘g‘li
Farg‘ona davlat texnika universiteti

Qabul qilindi: 11.10.2025
Ko‘rib chiqildi: 12.10.2025
Tasdiqlandi: 13.10.2025

Kalit so‘zlar:
Yo‘l harakati xavfsizligi, targ‘ibot, tashviqot, yo‘l-transport hodisalari, jamoatchilik xabardorligi.

Key words:
Road traffic safety, promotion, advocacy, road traffic accidents, public awareness

Ключевые слова:
Безопасность дорожного движения, пропаганда, агитация, дорожно-транспортные происшествия, информированность населения.

Annotatsiya. Yo‘l harakati xavfsizligini ta'minlashda targ‘ibot va tashviqot tadbirlari muhim rol o‘ynaydi. Ushbu maqolada yo‘l harakati qoidalariga rioya qilishni kuchaytirish, yo‘l-transport hodisalarini kamaytirish va aholining xabardorligini oshirishga qaratilgan targ‘ibot faoliyati usullari tahlil qilinadi. Shuningdek, samarali tashviqot strategiyalari va amaliyotdagi muammolar ko‘rib chiqiladi.

Annotation. Promotion and advocacy play a crucial role in ensuring road traffic safety. This article analyzes methods to enhance compliance with traffic rules, reduce road traffic accidents, and increase public awareness. Effective advocacy strategies and practical challenges are also discussed.

Аннотация. Пропаганда и агитация играют важную роль в обеспечении безопасности дорожного движения. В статье анализируются методы повышения соблюдения правил дорожного движения, снижения дорожно-транспортных происшествий и повышения информированности населения. Рассматриваются эффективные стратегии агитации и существующие проблемы на практике.

Kirish. Yo‘l harakati xavfsizligi — jamiyat hayoti va aholisining sog‘ligini ta’minlashda muhim omillardan biridir. Har yili yo‘l-transport hodisalari natijasida ko‘plab odamlar jarohat olib, ba’zilari hatto hayotdan ko‘z yumadi. Shunday ekan, yo‘l harakati qoidalarining ahamiyatini oshirish, odamlarning ushbu qoidalarga rioya qilish darajasini ko‘tarish uchun samarali targ‘ibot va tashviqot tadbirlari o‘tkazish zarurati ortib bormoqda. Targ‘ibot va tashviqot yo‘l

harakati xavfsizligini ta’minlashda muhim vositalardan biri bo‘lib, u orqali jamoatchilikda yo‘l-transport hodisalarining oldini olish, haydovchilar va piyodalar ongini oshirish maqsad qilinadi. Shu sababli, ushbu tadqiqotda yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlashda targ‘ibot va tashviqot tadbirlarining samaradorligi, ularning usullari hamda mavjud muammolar tahlil qilinadi. Yo‘l harakati xavfsizligi bugungi kunda jamiyat hayotining eng dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Yo‘l-transport hodisalari oqibatida yuzaga keladigan zarar, insonlarning hayoti va sog‘lig‘iga salbiy ta’sir ko‘rsatishi bilan birga, iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni ham keltirib chiqaradi. Shu bois, yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha samarali chora-tadbirlarni amalga oshirish, xususan, targ‘ibot va tashviqot ishlarini tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. mTarg‘ibot va tashviqot tadbirlari yo‘l harakati qoidalariga rioya qilish madaniyatini shakllantirish, haydovchilar, piyodalar va boshqa ishtirokchilar o‘rtasida xabardorlikni oshirishga qaratilgan. Bu tadbirlar orqali harakat xavfsizligi qoidalari keng jamoatchilikka yetkaziladi, shu bilan birga, yo‘l-transport hodisalarining oldini olishga xizmat qiladi. Mazkur mavzu doirasida yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlashda targ‘ibot va tashviqotning roli, uning samaradorligi hamda amalga oshirilayotgan asosiy chora-tadbirlar o‘rganiladi. Yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash – har bir jamiyat uchun muhim vazifa hisoblanadi. Hozirgi kunda transport vositalarining ko‘payishi va yo‘l harakati qatnashchilarining soni ortib borayotganligi tufayli, yo‘l harakati qoidalariga rioya qilish, avariyalarni oldini olish va odamlarning hayotini saqlash dolzarb masalaga aylanmoqda. Shu bois, yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash sohasida targ‘ibot va tashviqot tadbirlari amalga oshirilishi nihoyatda zarurdir. Targ‘ibot va tashviqot tadbirlari orqali aholiga yo‘l harakati qoidalarining ahamiyati tushuntiriladi, yo‘l harakati madaniyati shakllantiriladi va xavfsiz harakatlanish ko‘nikmalari keng jamoatchilikka yetkaziladi. Ushbu tadbirlar nafaqat jarimalar va jazo choralaridan ko‘ra samaraliroq bo‘lib, ularning asosiy maqsadi – yo‘l harakati hodisalarini kamaytirish va insonlarning hayotini himoya qilishdir. Ushbu ishda yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlashda targ‘ibot va tashviqot tadbirlarining ahamiyati, turlari va samaradorligi haqida to‘xtalib o‘tish rejalashtirilgan. Zamonaviy jamiyatda transport vositalarining soni oshib borishi, shuningdek, yo‘l harakati qatnashchilarining faolligi ortishi bilan yo‘l harakati xavfsizligi muammolari yanada dolzarb masalaga aylanmoqda. Har yili yuzlab insonlar yo‘l-transport hodisalari natijasida jabrlanmoqda yoki hayotdan ko‘z yummoqda. Shu bois, yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlashda faqat qonunlar va jazo choralaridan tashqari, keng jamoatchilik o‘rtasida targ‘ibot va tashviqot ishlarini samarali tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Targ‘ibot va tashviqot tadbirlari yo‘l harakati qoidalarini targ‘ib qilish, xavfsiz harakatlanish madaniyatini shakllantirish va odamlarning hayotini saqlashda muhim vosita hisoblanadi. Bu tadbirlar orqali nafaqat mavjud qoidalar haqida xabardorlik

oshiriladi, balki yo‘l harakati madaniyati va javobgarlik tuyg‘usi kuchaytiriladi. Shu bois, yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash faoliyatida targ‘ibot va tashviqotning o‘rni va samaradorligini chuqur o‘rganish zarurdir. Yo‘l harakati xavfsizligi bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Transport vositalarining ko‘payishi va yo‘l harakati qatnashchilarining faollashuvi bilan bog‘liq xavf-xatarlar ham oshib bormoqda. Bu esa nafaqat shaxsiy, balki jamiyat sog‘lig‘i va xavfsizligiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois, yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlashga qaratilgan targ‘ibot va tashviqot tadbirlari jiddiy ahamiyat kasb etadi. Targ‘ibot va tashviqot orqali nafaqat yo‘l harakati qoidalari haqida ma’lumot berish, balki odamlarning ongini o‘zgartirish, xavfsiz harakatlanish madaniyatini rivojlantirish hamda yo‘l-transport hodisalarining oldini olish mumkin. Shunday ekan, ushbu faoliyat samaradorligini oshirish maqsadida zamonaviy vositalar va innovatsion yondashuvlardan foydalanish muhim hisoblanadi. Bu esa yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash sohasidagi ishlarni yanada tizimli va samarali amalga oshirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili. Yo‘l harakati xavfsizligi bo‘yicha olib borilgan ilmiy va amaliy tadqiqotlarda targ‘ibot va tashviqot tadbirlarining samaradorligi ko‘p marotaba ta’kidlangan. Masalan, [1] da ta’kidlanishicha, yo‘l harakati qoidalarini keng targ‘ib qilish orqali yo‘l-transport hodisalarining sonini sezilarli darajada kamaytirish mumkinligi ko‘rsatib o‘tilgan. Boshqa bir tadqiqotda esa, axborot-kommunikatsiya vositalari orqali olib boriladigan tashviqot ishlari haydovchilar va piyodalarning xabardorligini oshirishda muhim omil ekani qayd etilgan [2]. Shuningdek, [3] manbada ta’kidlanishicha, maktab va kollej darajasida o‘quvchilarga yo‘l harakati qoidalarini o‘rgatish va targ‘ib qilish – kelajakda yo‘l xavfsizligini mustahkamlashda asosiy yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu adabiyotlar yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlashda targ‘ibot va tashviqot tadbirlarining nafaqat ijtimoiy, balki iqtisodiy jihatdan ham samarali ekanligini ko‘rsatadi. Shu bois, ularni tizimli va uzluksiz ravishda amalga oshirish zarur.

Materiallar va usullar. Ushbu tadqiqotda yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash sohasida targ‘ibot va tashviqot tadbirlarini o‘rganish uchun keng qamrovli materiallar va zamonaviy usullar qo‘llanildi. Tadqiqot materiali sifatida rasmiy statistika ma’lumotlari, so‘rovnoma natijalari, avtohalokatlar haqidagi hisobotlar hamda ilg‘or ilmiy manbalar va qonunchilik hujjatlari olingan. Shuningdek, amaliy tajriba sifatida turli hududlarda tashkil etilgan yo‘l harakati xavfsizligini targ‘ib qilish bo‘yicha seminarlar, ma’ruzalar, aksiyalar va ko‘rgazmali tashviqot tadbirlari faol ishtirokchilari bilan suhbatlar va intervyular o‘tkazildi. Tadqiqot usullari sifatida sifatli va miqdoriy tahlillar, so‘rovnomalar, intervyular va kuzatuv usullari birgalikda qo‘llanildi. Miqdoriy tahlil yo‘l harakati qoidalariga rioya qilish darajasi, yo‘l-transport hodisalarining soni va ularning sabablari bo‘yicha statistik ma’lumotlarni o‘rganishga qaratildi. Sifatli

usullar esa, aholi va yo‘l harakati ishtirokchilari o‘rtasida targ‘ibot va tashviqot tadbirlarining ta’sirini aniqlash hamda ularning yo‘l harakati madaniyatini shakllantirishdagi ro‘lini chuqur tushunishga yordam berdi. Shuningdek, tadqiqotda kommunikatsiya va ijtimoiy marketing metodlaridan foydalanildi, ular orqali turli yosh guruhlari va ijtimoiy qatlamlar uchun maxsus tayyorlangan targ‘ibot materiallari — video roliklar, afishalar, broshyuralar hamda onlayn kampaniyalar tahlil qilindi. Bu usullar orqali maqsadli auditoriyaning yo‘l harakati xavfsizligi bo‘yicha xabardorligini oshirishga qaratilgan samarali strategiyalar ishlab chiqildi. Tadqiqotda jamiyatning turli qatlamlari — haydovchilar, piyodalar, yo‘l harakati nazorati xodimlari, o‘quvchilar va talabalarning fikrlari va tajribalari o‘rganilib, ular asosida targ‘ibot va tashviqot usullarini takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqildi. Shu bilan birga, amaliyotda qo‘llanilayotgan metodlarning afzalliklari va kamchiliklari tahlil qilinib, yangi yondashuvlarni joriy etish yo‘llari ko‘rsatildi.

Targ‘ibot va tashviqot tadbirlari turlari va ularning samaradorligi

Tadbirlari turi	Maqsadi	Maqsadli auditoriya	Amalga oshirish usullari	Samadorligi
Ma’ruzalar va seminarlar	Yo‘l harakati qoidalarini o‘rgatish	Maktab o‘quvchilari, talabalar	Interaktiv ta’lim, savol-javoblar	Yaxshi, bilim darajasini oshiradi
Aksiyalar va kampaniyalar	Xabardorlikni oshirish	Keng jamoatchilik	Ko‘rgazmali materiallar, afishalar	O‘rtacha, keng auditoriyaga ta’sir
Video va audio roliklar	Qoidalarni esda saqlash	Haydovchilar, yoshlar	Televideniye, ijtimoiy tarmoqlar	Yuqori, vizual ta’sir kuchli
Onlayn targ‘ibot	Internet orqali xabardorlik	Yoshlar, internet foydalanuvchilari	Ijtimoiy tarmoqlar, saytlar	Yuqori, tez tarqaladi

Mazkur jadvalda ko‘rsatilgan tadbirlar yo‘l harakati xavfsizligini targ‘ib qilishda samarali vositalardan biri bo‘lib, ularning har biri ma’lum auditoriyaga mo‘ljallangan. Masalan, ma’ruzalar va seminarlar maktab o‘quvchilari va talabalar orasida bilim darajasini oshirishga qaratilgan bo‘lsa, video va audio roliklar haydovchilar va yoshlar orasida qoidalarni esda saqlash uchun ko‘proq ta’sir qiladi. Aksiyalar va kampaniyalar esa keng jamoatchilikni xabardor qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. So‘nggi yillarda esa onlayn targ‘ibot usullari, xususan ijtimoiy tarmoqlar orqali olib borilayotgan faoliyat, tezkor va keng ko‘lamda tarqalishi bilan ajralib turadi. Yo‘l harakati xavfsizligini targ‘ib

qilish jarayonida turli xil materiallar va usullardan foydalanish samaradorlikni oshiradi. Ko‘rgazmali materiallar, jumladan afishalar, bannerlar, plakatlar va bukletlar yo‘l harakati qoidalarini oddiy va tushunarli shaklda yetkazish uchun muhim vosita hisoblanadi. Shuningdek, video va audio roliklar televideniye, radio hamda ijtimoiy tarmoqlarda keng tarqalib, qoidalarni esda saqlash va ularga amal qilishda ko‘maklashadi. Interaktiv usullar, masalan, ma’ruzalar, seminarlar, viktorinalar va savol-javoblar shaklida o‘tkaziladigan mashg‘ulotlar esa auditoriyaning faol ishtirokini ta’minlab, bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Bugungi kunda onlayn platformalar va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish esa yoshlar va keng internet foydalanuvchilari orasida xabardorlikni tez va samarali oshirish imkonini beradi. Shu bois, yo‘l harakati xavfsizligi targ‘ibotida an’anaviy va zamonaviy usullarni uyg‘unlashtirish, materiallarni maqsadli auditoriyaning ehtiyojlari va qiziqishlariga moslash — muhim omil hisoblanadi. Bugungi kunda yo‘l harakati xavfsizligini targ‘ib qilishda yangi texnologiyalar va innovatsion yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Masalan, virtual haqiqat (VR) va interaktiv simulyatsiyalar yordamida yo‘l harakati qoidalarini amaliy tarzda o‘rgatish mumkin. Bunday usullar nafaqat bilimlarni chuqurlashtiradi, balki yo‘l harakati vaziyatlarini xavfsiz muhitda sinab ko‘rishga imkon beradi. Shuningdek, mobil ilovalar va onlayn testlar orqali yo‘l harakati xavfsizligi bo‘yicha bilimlarni muntazam ravishda mustahkamlash mumkin. Ushbu texnologiyalar yoshlar orasida juda mashhur bo‘lib, ular orqali o‘quvchilar va haydovchilar o‘z bilimlarini o‘z vaqtida tekshirib, takomillashtira oladi. Shu bilan birga, targ‘ibot tadbirlarida ommaviy axborot vositalarining, jumladan televideniye, radio va ijtimoiy tarmoqlarning rolini oshirish orqali keng auditoriyaga yetib borish imkoniyati yanada kengayadi.

Tadqiqot muhokamasi. Ushbu tadqiqot yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlashdagi targ‘ibot va tashviqot tadbirlarining samaradorligini o‘rganishga qaratilgan bo‘lib, olingan natijalar ko‘plab ilmiy manbalar va amaliy tajribalar bilan uyg‘unlikda ekanligi ko‘rsatildi. Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, yo‘l harakati qoidalariga rioya qilish darajasi va yo‘l-transport hodisalarining kamayishi ko‘pincha targ‘ibotning sifatiga va uning maqsadli auditoriyaga to‘g‘ri yetkazilishiga bog‘liq [1]. Bu natija ilgari olib borilgan tadqiqotlar bilan mos keladi va yo‘l harakati xavfsizligini oshirishda kommunikatsiya usullarining ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi [2]. Tadqiqot davomida olingan so‘rovnomalar va intervyular asosida aniqlanishicha, targ‘ibot va tashviqot tadbirlari ko‘proq yoshlar orasida yo‘l harakati qoidalariga rioya qilish madaniyatini shakllantirishda samarali bo‘lmoqda. Bu esa kelajakda yo‘l xavfsizligini yaxshilash uchun muhim ijobiy omil hisoblanadi. Shu bilan birga, ma’lum bo‘ldiki, kattalar va tajribali haydovchilar orasida targ‘ibot vositalarining ta’siri kamroq, bu esa mazkur guruhlar uchun maxsus yondashuv va yangi metodlarni ishlab chiqishni talab qiladi. Bundan tashqari, tahlillar shuni

ko‘rsatdiki, faqatgina tashqi ko‘rgazmali targ‘ibot emas, balki interaktiv, ma’rifiy va doimiy ravishda amalga oshiriladigan tashviqot tadbirlari yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlashda yanada yuqori samaradorlikka ega. Masalan, maktablarda o‘tkaziladigan o‘quv seminarlar, haydovchilar uchun tashkil etiladigan treninglar va ijtimoiy tarmoqlarda olib boriladigan axborot kampaniyalari ishtirokchilarning bilim va xabardorligini sezilarli darajada oshiradi [3]. Shuningdek, tadqiqotda yo‘l harakati xavfsizligi bo‘yicha amalga oshirilayotgan hukumat siyosatining targ‘ibot va tashviqotga ajratilgan resurslar asosida takomillashtirilishi zarurligi ta’kidlandi. Tashkiliy va moliyaviy qo‘llab-quvvatlash samarali kommunikatsiya strategiyalarini ishlab chiqish va amalga oshirish uchun muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Yo‘l harakati xavfsizligini targ‘ib qilish va tashviqot qilishda mavjud usullar va vositalarni doimiy yangilab, maqsadli auditoriyaning ehtiyojlariga moslashtirish, samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Bu esa yo‘l-transport hodisalarini kamaytirish va umumiy xavfsizlikni yaxshilashga yordam beradi. Yo‘l harakati xavfsizligini targ‘ib qilish va tashviqot tadbirlarining samaradorligini o‘rganish natijalari shuni ko‘rsatdiki, turli usullar turli auditoriyalarga mo‘ljallangan holda o‘z ta’sirini beradi. Ma’ruzalar va seminarlar yoshlar, ayniqsa maktab o‘quvchilari va talabalar orasida yo‘l harakati qoidalarini chuqurroq o‘zlashtirishga xizmat qiladi. Bu tadbirlar interaktiv usullarga tayanganligi sababli ishtirokchilarning bilim darajasini sezilarli darajada oshiradi. Biroq, ularning ta’siri ko‘proq cheklangan auditoriya bilan chegaralanadi. Aksiyalar va kampaniyalar keng jamoatchilikni xabardor qilishda muhim rol o‘ynaydi. Ularning ko‘rgazmali va vizual jihatdan ta’sirchanligi jamiyatda yo‘l harakati xavfsizligi madaniyatini shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, ularning samaradorligi o‘rtacha bo‘lib, ba’zan auditoriya diqqatini uzoq vaqt davomida ushlab turishda qiyinchiliklar paydo bo‘ladi. Video va audio roliklar esa, ayniqsa haydovchilar va yoshlar orasida, qoidalarni esda saqlash va ularni amalda qo‘llashda yuqori samaradorlik ko‘rsatmoqda. Televideniye va ijtimoiy tarmoqlardagi keng tarqalish, vizual va eshitish orqali ta’sir kuchini oshiradi. Onlayn targ‘ibot esa yoshlar va internet foydalanuvchilari orasida eng samarali usul sifatida ajralib turadi. Bu usul tezkorlik va keng auditoriyaga erishish imkonini beradi, biroq uning samaradorligi internetga bog‘liq bo‘lib, texnologik imkoniyatlarga ham ta’sir ko‘rsatadi. Umuman olganda, yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlashda turli targ‘ibot va tashviqot tadbirlarini kombinatsiyalash, ularning samaradorligini maksimal darajada oshirishga imkon beradi. Kelgusida bu yo‘nalishda yanada innovatsion usullarni joriy etish va maqsadli auditoriyaga moslashtirilgan yondashuvlarni ishlab chiqish zarur.

Xulosa. Yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlashda targ‘ibot va tashviqot tadbirlari muhim strategik yo‘nalish sifatida ajralib turadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, yo‘l harakati qoidalarini targ‘ib qilish orqali nafaqat aholining

bu boradagi xabardorligi oshadi, balki ularning amaliy hayotda xavfsiz harakatlanish madaniyati shakllanadi. Bu esa o‘z navbatida yo‘l-transport hodisalarining kamayishiga va odamlar hayotining himoyalanishiga olib keladi. Targ‘ibot va tashviqot tadbirlari maqsadli auditoriyaning yoshiga, ijtimoiy holatiga hamda harakatdagi roli (haydovchi, piyoda yoki yo‘l harakati xodimi) ga mos ravishda ishlab chiqilishi va doimiy ravishda yangilanib borilishi lozim. Tadqiqot ko‘rsatdiki, ayniqsa yoshlar orasida interaktiv usullar va axborot-kommunikatsiya vositalari orqali olib borilgan ishlar samarali natija beradi. Shu bilan birga, kattalar va tajribali haydovchilar uchun ham maxsus yondashuvlar joriy etilishi, ularning xabardorligi va xavfsizlik madaniyatini oshirish zarur. Zamonaviy texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlarning imkoniyatlaridan foydalanish yo‘l harakati xavfsizligini targ‘ib qilishning samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi. Bunday platformalar orqali axborot tez va keng auditoriyaga yetkazilishi, shuningdek, interaktiv muloqot orqali odamlarning fikr va takliflarini yig‘ish imkoniyati mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Karimov, O. (2020). Yo‘l harakati xavfsizligi: nazariy va amaliy masalalar. Toshkent: Toshkent davlat transport universiteti nashriyoti.
2. Islomov, S. (2019). “Targ‘ibot va tashviqot usullari yo‘l harakati madaniyatini oshirishda”, Transport va xavfsizlik, 3(2), 45-52.
3. Jahongirov, B. (2021). Yo‘l harakati qoidalarining targ‘iboti va ommaviy axborot vositalari roli. Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarori. (2018). “Yo‘l harakati xavfsizligini ta’minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”. Toshkent.
5. Mirzaeva, N., & To‘raqulova, M. (2022). “Ijtimoiy marketing va kommunikatsiya vositalarining yo‘l harakati xavfsizligidagi o‘rni”, Jamiyat va xavfsizlik, 5(1), 23-31.